

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

" การอ้างอิง (Citation) " ในทางบรรณารักษศาสตร์นั้นสามารถสรุปความหมายได้เป็น 2 ประการคือ หมายถึงเอกสารเรื่องราวหรือข้อความซึ่งอาจเป็นบทสรุป ข้อคิดเห็น วิธีการ ฯลฯ ที่ได้รับการกล่าวถึง (Cited work) ซึ่งอาจปรากฏรายละเอียดทางบรรณานุกรมในรูปแบบเชิงอรรถท้ายข้อความหรือท้ายหน้า หรือในรูปแบบของรายการเอกสารอ้างอิง (References) หรือบรรณานุกรม (Bibliography) ท้ายบทหรือท้ายเล่มของงานเขียน (Brittain 1970: 129) อีกความหมายหนึ่งหมายถึงการกล่าวอ้าง (Action of citing) เรื่องราว หรือข้อความซึ่งอาจเป็นบทสรุป ข้อคิดเห็น วิธีการ ฯลฯ จากงานเขียนของผู้อื่นไว้ในงานเขียนของตน (Frost 1979: 99) ทั้งนี้มีจุดประสงค์ในการอ้างอิงต่าง ๆ กัน เช่น เป็นการแสดงความเคารพต่อเจ้าของงานเขียนเดิมซึ่งเป็นผู้ริเริ่มแนวทาง หรือข้อคิดเห็นในแขนงวิชานั้น ๆ เป็นการให้เกียรติเจ้าของงานเดิม เป็นการยืนยันความถูกต้องเกี่ยวกับข้อมูลของตน หรือเพื่อระบุแหล่งที่มาของวิธีการ เครื่องมือ ฯลฯ ที่ใช้ในงานวิจัย เพื่อให้ผู้อ่านสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือศึกษาค้นคว้ารายละเอียดต่อไปได้สะดวก (Weinstock 1971: 19)

การอ้างอิงจะด้วยจุดประสงค์ใดก็ตาม Ravetz (1971: 40) ได้กล่าวไว้ว่า การอ้างอิงนับเป็นมารยาทอย่างหนึ่งของนักวิชาการที่จำเป็นต้องมีและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามแม้จะกล่าวได้ว่าการอ้างอิงเป็นสิ่งสำคัญที่จะขาดเสียมิได้สำหรับการเสนองานเขียนทางวิชาการ ก็ยังปรากฏข้อจำกัดที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งมีผลให้จุดประสงค์ของการอ้างอิงบิดเบือนไป และทำให้งานเขียนทางวิชาการนั้น ๆ ด้อยคุณค่าลงไป ข้อจำกัดดังกล่าวได้แก่พฤติกรรมการอ้างอิงของนักวิชาการ เช่น พฤติกรรมในการอ้างอิงเฉพาะผลงานที่ตนคุ้นเคย พฤติกรรมการอ้างอิงที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ได้แก่ การอ้างอิงเอกสารไม่ครบทุกเรื่องที่ใช้

การอ้างถึงเอกสารที่มีได้ศึกษาโดยตรง เพียงแต่พบว่ามีการอ้างถึงเอกสารเหล่านั้นจากเรื่องที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังรวมถึงอุปสรรคเนื่องจากตัวเอกสารโดยตรง เช่น ห้องสมุดมีเอกสารที่ต้องการไม่เพียงพอ หรือเอกสารที่มีอยู่ไม่ทันสมัยทำให้วิชาการไม่มีทางเลือกจำต้องใช้เอกสารเท่าที่หาได้ และการที่นักวิชาการมีความสามารถทางภาษาจำกัดก็เป็นอุปสรรคต่อการใช้ประโยชน์จากเอกสารภาษาอื่น ๆ ได้เช่นกัน (Gupta and Nagpal 1979: 87)

จากการที่กล่าวถึงข้างต้นนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพฤติกรรมการอ้างถึงของนักวิชาการเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องพฤติกรรมการอ้างถึงของนักวิชาการ โดยในที่นี้ได้เลือกคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นกลุ่มนักวิชาการ เนื่องจาก เป็นที่ยอมรับกันดีว่าอาจารย์เป็นกลุ่มบุคคลที่มีผลงานทางวิชาการและมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ทางวิชาการเสมอมา และเนื่องจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันเจ้าสังกัดของหน่วยงานที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าผลการวิจัยนี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของผู้วิจัยได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. พฤติกรรมการอ้างถึง เพื่อประกอบการเขียนงานวิชาการของอาจารย์ประจำในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ประเภทของ เอกสารที่อาจารย์ใช้ เพื่อการอ้างถึง
3. แหล่ง เก็บเอกสารที่อาจารย์ใช้ เพื่อการอ้างถึง

ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ทราบถึงพฤติกรรมการอ้างถึงของอาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมถึงประเภทและแหล่ง เก็บเอกสารอ้างอิงที่อาจารย์ใช้ เพื่อการอ้างถึง
2. เป็นแนวทางแก่บรรณารักษ์ห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในการพัฒนาทรัพยากรห้องสมุดให้ตรงกับความต้องการของคณาจารย์ยิ่งขึ้น

สมมติฐาน

1. อาจารย์จะศึกษาเอกสารอ้างอิงที่จำเป็นต้องใช้สำหรับงานเขียนชิ้นนั้นโดยตรง-อย่างละเอียดถี่ถ้วน
2. วารสารเป็นประเภทของเอกสารที่อาจารย์ใช้ เมื่อการอ้างอิงมากที่สุดสำหรับงานเขียนทางวิชาการประเภทบทความ
3. เอกสารอ้างอิงที่อาจารย์ใช้ เมื่อการอ้างอิงเป็นเอกสารส่วนตัวมากที่สุด

ขอบเขตของการศึกษา

1. การวิจัยนี้ครอบคลุมการอ้างอิงที่ปรากฏในรายการเอกสารอ้างอิงในบทความวิชาการที่อาจารย์เป็นผู้เขียนหรือเรียบเรียงเอง มิได้เป็นบทความแปล ทั้งนี้ต้องเขียนโดยผู้แต่งคนเดียว จะคัดเลือกเฉพาะบทความวิชาการดังกล่าวที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการของคณะและสถาบันในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจากสองฉบับล่าสุด ซึ่งได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ภายในวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 ทั้งนี้คัดเลือกเฉพาะวารสารวิชาการที่ได้รับเงินสนับสนุนการพิมพ์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่าด้วยการให้เงินสนับสนุนการพิมพ์วารสารวิชาการ พ.ศ. 2521 และจัดพิมพ์เผยแพร่แล้วเท่านั้น ซึ่งปรากฏว่าวารสารวิชาการที่ได้รับเงินสนับสนุนดังกล่าวซึ่งจัดพิมพ์เผยแพร่อยู่จนถึงปัจจุบัน มีจำนวนรวม 20 รายชื่อ คือ:

<u>ลำดับที่</u>	<u>ชื่อวารสารที่จัดพิมพ์</u>
1	วารสารครุศาสตร์
2	วารสารทันตแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3	วารสารกฎหมาย
4	วารสารนิเทศศาสตร์
5	จุฬาลงกรณ์ธุรกิจบริษัท
6	จุฬาลงกรณ์เวชสาร
7	ไทยเภสัชสาร
8	วารสารสังคมศาสตร์

<u>ลำดับที่</u>	<u>ชื่อวารสารที่จัดพิมพ์</u>
9	วารสารวิจัยวิทยาศาสตร์
10	วารสารวิศวกรรมศาสตร์
11	เศรษฐศาสตร์ปริทัศน์
12	วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
13	เวชสารสัตวแพทย์
14	วารสารอักษรศาสตร์
15	วารสารวิจัยสภาวะแวดล้อม
16	วารสารวิจัยสังคม
17	วารสารภาษาปริทัศน์
18	คอมพิวเตอร์สารสนเทศ
19	วารสารวิทยบริการ
20	วารสารบัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(รายละเอียดเกี่ยวกับวารสารทั้ง 20 รายชื่อนี้อยู่ในภาคผนวก ก)

2. บทความวารสารวิชาการที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้หากมีบทความตามขอบเขตที่กำหนด โดยผู้เขียนคนเดียวมากกว่า 1 บทความ ในการวิจัยนี้จะเลือกศึกษาเฉพาะบทความล่าสุดเพียง บทความเดียวเท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือ บทความวารสาร ที่เกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมการอ้างถึง
2. รวบรวมบทความที่เขียนโดยคณาจารย์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากวารสาร วิชาการสองฉบับล่าสุดที่ตีพิมพ์เผยแพร่ภายในวันที่ 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2529 จำนวน 20 รายชื่อ ข้างต้น ทั้งนี้จะคัดเลือกเฉพาะบทความที่เขียนโดยผู้แต่งคนเดียว และมีรายการเอกสารอ้างอิง ประกอบเท่านั้น

3. สร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาพฤติกรรมการอ้างอิงของคณาจารย์ผู้เขียนบทความ มีรายละเอียดประกอบด้วย การเตรียมการล่วงหน้าก่อนเขียนบทความ วิธีการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่อ้างอิง การใช้และแหล่งที่เก็บเอกสารอ้างอิง โดยส่งแบบสอบถามพร้อมสำเนาบทความแก่อาจารย์ผู้เขียน
4. ศึกษาการอ้างอิงที่ปรากฏในรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ จากสำเนาบทความวารสารที่รวบรวมได้ และจากแบบสอบถามที่ได้รับคืน
5. วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ โดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
6. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
7. รายงานผลการศึกษาร่วมข้อเสนอแนะ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

พฤติกรรมการอ้างอิง หมายถึง ลักษณะวิธีการและการปฏิบัติเพื่อการอ้างอิง ได้แก่ การใช้เอกสารอ้างอิงเพื่อการอ้างอิงว่าตรงกับความเป็นจริงเพียงไร มีวิธีการศึกษาอย่างไร เป็นการศึกษาเพื่อใช้ในการเขียนงานวิชาการชิ้นหนึ่ง ๆ โดยตรง หรือเป็นการศึกษามาก่อนโดยที่มิได้ตั้งใจไว้สำหรับงานเขียนทางวิชาการชิ้นนั้น ทั้งนี้ยังครอบคลุมถึงจำนวนเอกสารอ้างอิงที่ศึกษาจริง เพื่อเตรียมเขียนงานวิชาการชิ้นนั้นแต่มิได้นำมาอ้างอิง ตลอดจนวิธีการค้นคว้าเอกสารที่อ้างอิง

เอกสารอ้างอิง หมายถึง เอกสารทุกประเภทที่อ้างอิงในบทความอาจเป็น หนังสือสิ่งพิมพ์รัฐบาล รายงานการประชุม รายงานประจำปี รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวารสาร หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวัสดุไม่ตีพิมพ์